

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Глуханчука Олега Васильовича «Перегляд рішень адміністративних судів як конституційна гарантія судового захисту», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

З часів Давнього Риму перевірка (перегляд) судових рішень вважалась гарантією правильного розгляду та вирішення справи. До цього часу необхідність існування перегляду судових рішень ані в науці адміністративного права, ані в судовій практиці сумніву не піддавалась. Також слід зазначити, що перевірка ухвалених рішень адміністративних судом є важливою гарантією права на судовий захист. Варто відмітити, що судово-правова реформа виходить на фінішну пряму й одним із актуальних її завдань на сучасному етапі є вдосконалення системи судів, насамперед, загальної юрисдикції. Це питання не може бути успішно вирішеним без зміни підходів до перегляду рішень прийнятих судами. Однак багато проблемних питань у цьому напрямі, попри їх очевидну актуальність, не були предметом наукових досліджень. У зв'язку з цим, дисертаційне дослідження Глуханчука Олега Васильовича «Перегляд рішень адміністративних судів як конституційна гарантія судового захисту» вбачається актуальним та своєчасним.

Актуальність та наукова новизна дисертаційного дослідження підтверджується й тим, що воно виконане відповідно до пп. 2.1, 2.4, 4.3, 8.10, 9.1 Пріоритетних напрямків наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, пп. 1.1, 1.12, 1.14, 2.1, 2.3, 2.11, 2.12 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016–2019 років, схвалених Вченою радою ХНУВС 23 лютого 2016 р. (протокол № 2), а також планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Харківського

національного університету внутрішніх справ, зареєстрованих в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації на 2014-2018 рр., – «Правоохоронна функція української держави» (номер державної реєстрації 0113U008192) та «Реалізація та удосконалення адміністративного законодавства України» (номер державної реєстрації 0113U008197).

Зазначене дослідження базується на комплексному, системному підході; характеризується відповідним рівнем наукових узагальнень, що значною мірою обумовлено і характером дослідницької бази. Поряд із працями з адміністративного права, О.В. Глуханчук широко використав наукові розробки із загальної теорії держави і права, теорії державного управління та інших галузевих правових наук.

Детальному аналізу було піддано законодавчі та інші нормативні акти України, які визначають адміністративно-правові засади перегляду рішень адміністративних судів. Безсумнівною перевагою роботи є використання та аналіз великого обсягу нормативно-правових актів, загальнотеоретичних наукових праць українських та зарубіжних вчених, а також результатів низки інших досліджень із проблемних питань перегляду судових рішень адміністративних судів України.

Робота, запропонована О.В. Глуханчук, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структура дисертації повністю відповідає меті і завданням дослідження, що дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором.

Глибина та достовірність результатів дисертаційного дослідження базуються на досконалому володінні автором методами наукового пошуку. Теоретико-методологічною основою дослідження стали сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання, застосування яких обумовлене системним підходом, що дало можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми.

В дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що виявляється в тому, щоб на підставі критичного

аналізу наукових праць вчених, узагальнення чинного законодавства України та практики його реалізації визначити сутність та особливості перегляду судових рішень адміністративних судів України, а також запропонувати шляхи удосконалення відповідних нормативно-правових актів.

Варто погодитись із дисертантом у тому, що під «конституційною гарантією судового захисту» слід розуміти визначені в Основному Законі нашої держави умови та засоби, які забезпечують фактичну та належну реалізацію законних прав та інтересів осіб (фізичних чи юридичних) у судовому порядку (с. 19).

Цікавим є висновок автора про те, що основними завданнями перегляду судових рішень адміністративних судів України як конституційної гарантії судового захисту є такі: а) забезпечення обґрунтованості та законності прийнятого судового рішення; б) встановлення порядку, умов та вимог щодо однакового застосування судом (судами) однієї й тієї самої норми права; в) виявлення помилок, які були допущені при першому розгляді справи, та вжиття відповідних заходів для їх виправлення; г) створення відповідних умов для правомірної роботи адміністративних судів у подальшому (с. 36).

Заслуговує на увагу те, що здобувачем було виділено принципи перегляду судових рішень адміністративних судів, які, в свою чергу, було поділено на дві групи: 1) загальні та 2) спеціальні. Під загальними принципами запропоновано розуміти основоположні засади, ідеї, які лежать в основі всіх напрямків діяльності адміністративного суду, в тому числі і щодо перегляду судових рішень (принцип законності, принцип верховенства права, принцип юридичної відповідальності, принцип оперативності, принцип гласності). До спеціальних принципів віднесено: принцип інстанційності; принцип виключної ролі суб'єктів процесу; обмеженості перегляду судових рішень; особливого місця перегляду рішень за нововиявленими обставинами; принцип «звуженості» інституту оскарження; принцип контролю (с.75).

Автором цілком змістовно обґрунтовано, що природа перегляду судових рішень має двовекторний зміст. З одного боку, перегляд судових рішень направлений на те, щоб забезпечити конституційні права та свободи людини і громадянина. В такому випадку суд дає можливість особі захиститися як з боку органу державної влади, зловживання або навпаки бездіяльність якого стали приводом звернення до адміністративного суду за захистом та відновленням порушеного права, так і з боку адміністративного суду, який за тих чи інших підстав не задовольнив потреби позивача. З іншого боку, перегляд судових рішень є засобом здійснення контролю вищої судової ланки по відношенню до нижчої, що дає можливість упередити свавілля підконтрольного суб'єкта (с.77-78).

Цікавим також є те, що дисертантом було обґрунтовано, що процедура перегляду судових рішень має прогресивну природу, оскільки в ході вивчення кожної конкретної справи виявляються прогалини, недоліки, неточності чинного законодавства або обставини, що потребують додаткової регламентації, в результаті чого формуються пропозиції щодо удосконалення нормативно-правового регулювання, які є важливими для всіх учасників судового процесу (с. 138).

Автором було визначено особливості перегляду рішень адміністративних судів по окремих категоріям адміністративних справ, які відображаються в: а) адміністративно-правовому статусі судового органу, який уповноважений здійснювати перегляд рішень адміністративних судів за окремими категоріям адміністративних справ; б) підставах, умовах, строках подання заяви про перегляд судових рішень та у самому порядку розгляду справи; в) порядку допуску справи до провадження; г) суб'єктах, які беруть участь у провадженні щодо перегляду рішень адміністративних судів за окремими категоріям адміністративних справ; д) юридичній силі прийнятого рішення у справі (с. 138-139).

Дисертантом змістовно обґрунтовано висновок, що досвід не кожної розвиненої країни можна застосувати для вдосконалення адміністративного

судочинства України. Проте, аналіз практики інших держав, дав можливість здобувачу визначити наступні позитивні моменти світової практики адміністративного судочинства, в тому числі і щодо перегляду рішень адміністративного суду: по-перше, необхідно віднести адміністративні суди до судів спеціалізованої юрисдикції; по-друге, варто перейти від трьохступеневої системи адміністративних судів до двоступеневою; по-третє, застосовувати єдність судової практики (с. 167).

Крім того, в роботі справедливо наголошується на важливості удосконалення роботи єдиного інформаційного простору в межах судової влади. Зокрема, обґрунтовується пропозиція щодо формування та впровадження «Єдиного електронного судового вікна» та розроблення відповідної Інструкції про порядок подання до суду електронних документів за допомогою зазначеного електронного інформаційного сервісу. Відтак, «Єдине електронне судове вікно» запропоновано розглядати як процес планомірного і комплексного впровадження сучасних цифрових технологій в усіх напрямках і аспектах діяльності судів, починаючи з подання позовної заяви в електронній формі і закінчуючи розглядом справи і забезпеченням безстрокового зберігання результатів діяльності суду (с.168).

Результати проведеного дослідження є доказом того, що автору притаманні здібності до самостійних наукових пошуків, до плідного аналізу складних теоретико-правових процесів і явищ, вміння раціонально відбирати, кваліфіковано узагальнювати та аналізувати різнобічні джерела, формулювати на цій підставі практичні висновки й рекомендації.

Значення одержаних результатів в теоретичній і практичній сферах обумовлюється тим, що сформульовані і обґрунтовані в дисертації висновки та пропозиції розширюють і поглиблюють існуючі знання про сутність, особливості перегляду рішень адміністративних судів.

Визнаючи загалом високий теоретичний рівень роботи, її велике практичне значення, слід відзначити, що це не виключає можливостей

критичного підходу до окремих позицій здобувача, висловити деякі міркування та зауваження.

1. У вступі до дисертаційного дослідження здобувач відмічає, що інформаційну та емпіричну основу дисертації становлять узагальнення практики діяльності судів, довідкові видання, статистичні матеріали. Однак зі змісту тексту дисертації не зрозуміло, яка саме розглядалась здобувачем статистична інформація щодо перегляду рішень адміністративних судів, які висновки з цього приводу зроблено здобувачем? Чи взагалі така статистика досліджувалась?

2. Можливо, авторові необхідно було в окремому підрозділі проаналізувати генезу перегляду судових рішень, як в Україні, так і у всьому світі.

3. Досліджуючи зарубіжний досвід перегляду судових рішень і можливості його використання під час здійснення адміністративного судочинства України, здобувач слушно наголошує на тому, що вивчення передового світового досвіду щодо перегляду судових рішень є важливим та необхідним кроком на шляху вдосконалення гарантій судового захисту в Україні. Адже це дає змогу не лише запозичити позитивні моменти, але й завчасно побачити можливі проблемні аспекти, які можуть виникнути в разі обрання того чи іншого напрямку вдосконалення механізму судового захисту в нашій державі. Однак, на моє переконання, автору варто було звернути увагу на досвід країн пострадянського простору щодо перегляду рішень адміністративного суду, адже ці держави, як і Україна, були у складі СРСР, а тому і історії становлення їх законодавства дуже близькі.

4. У підрозділі 2.2 автор приділив значну увагу підставам і порядку перегляду судових рішень адміністративних судів за нововиявленими обставинами, проте так і не надав визначення поняття «перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами», а відтак хотілося б додатково уточнити, що здобувач розуміє під вказаним терміном.

5. Виділяючи загальні принципи, автор серед них виокремив такі: принцип законності, принцип верховенства права, принцип юридичної відповідальності, принцип оперативності та принцип гласності. На мою думку, до зазначених принципів варто було б додати і принцип непорушності прав та свобод людини і громадянина.

Натомість, на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження О.В. Глуханчука ці зауваження суттєво не впливають, оскільки вони мають переважно дискусійний характер. Положення та висновки, сформульовані в дисертації, мають значну теоретичну і практичну цінність, їх може бути використано для поліпшення перегляду рішень адміністративних судів, удосконалення практичної діяльності адміністративних судів України, в навчальному процесі в юридичних закладах освіти, в системі професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників суду.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно відображено в статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, у тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел із проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняного адміністративного права.

Усе викладене вище дає підставу для висновку про те, що дисертаційне дослідження «Перегляд рішень адміністративних судів як конституційна гарантія судового захисту» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати. Виходячи із зазначеного, слід вказати, що дисертаційне дослідження повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а його автор

— Глуханчук Олег Васильович — заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор
завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції
Харківського національного університету
внутрішніх справ**

О. І. Безпалова

